

**LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS KANCELIARIJA
VIEŠOJO VALDYMO GRUPĖ**

PAŽYMA

**DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS BAUDŽIAMOJO KODEKSO 156, 167, 178, 181, 182, 183, 184, 190, 192, 196, 197, 199, 199¹, 199², 200, 203, 204, 206, 208, 209, 212, 219, 220, 221, 224¹, 246, 248, 254, 255, 270, 272, 277, 278 IR 281 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO, KODEKSO PAPILDYMO 282¹ STRAIPSNIU IR KODEKSO 177¹, 186 IR 298 STRAIPSNIŲ PRIPAŽINIMO NETEKUSIAIS GALIOS ĮSTATYMO PROJEKTO, LIETUVOS RESPUBLIKOS ADMINISTRACINIŲ NUSIŽENGIMŲ KODEKSO 108, 109, 113, 115, 122, 125, 187, 291, 293 IR 423 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO IR KODEKSO PAPILDYMO 83¹, 107¹, 113¹ IR 187¹ STRAIPSNIAIS ĮSTATYMO PROJEKTO, LIETUVOS RESPUBLIKOS BAUDŽIAMOJO PROCESO KODEKSO 122, 167 IR 225 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO IR LIETUVOS RESPUBLIKOS KRIMINALINĖS ŽVALGYBOS ĮSTATYMO NR. XI-2234 8 STRAIPSNIO PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO
(toliau kartu – Projektai)
(TAP Nr. 20-285)(TAIS Nr. 19-13578(2))**

2020-03-17 Nr.
Vilnius

Projektų rengėja: Teisingumo ministerija

Projektų tikslas: Sistemiskai peržiūrėti Baudžiamojo kodekso (toliau – BK) Specialiosios dalies normas, įvertinant valstybės baudžiamosios politikos (kaip *ultima ratio* priemonės) pagrįstumą, proporcingumą ir veiksmingumą, numatant proporcingą baudžiamąją atsakomybę už mažiau pavojingas nusikalstamas veikas, nustatant pagrįstas baudžiamosios atsakomybės atsiradimo ribas bei subalansuojant ir proporcingai padidinant nusikaltimų sudėčių ekonominiais rodikliais pagrįstų požymių dydžius, kurie šiuo metu neatitinka realios ekonominės padėties. Tuo taip pat siekiama teisėsaugos ir teisminių institucijų išteklius orientuoti į pavojingiausių ir didžiausią žalą darančių nusikaltimų išaiškinimą.

Dabartinė situacija: Baudžiamoji atsakomybė šiuo metu dažnai nėra kraštutinė priemonė – BK kriminalizuota daug sąlyginai nedidelio pavojingumo veikų, taip pat nustatytas panašių nusikaltimų gana skirtingas baudžiamumas (pvz., sunkaus turtinių nusikaltimų pagrindai smarkiai skiriasi nuo sunkių finansinių nusikaltimų pagrindų). BK nurodyti baudžiamosios atsakomybės MGL dydžiai yra akivaizdžiai per maži bei neatitinka realios ekonominės padėties valstybėje (per 20 metų BK nurodyti MGL dydžiai iš esmės nepasikeitė, tuo tarpu baudų dydžiai padidėjo net 20 kartų). Tai nulemia nepagrįstai griežtų bausmių skyrimą už mažiau pavojingus atvejus. Šias sisteminės problemas akcentuoja teismai, teisėsaugos institucijos ir mokslininkai, pažymėdami baudžiamosios atsakomybės subalansavimo poreikį.

Projektų esmė:

1. Subalansuojamos baudžiamosios atsakomybės atsiradimo ribos ir nusikaltimų kvalifikuotų sudėčių požymiai (susiję su MGL (nuo 2020-01-01 MGL = 39 Eur) dydžiais), pvz.: turtiniuose nusikaltimuose koreguojamos baudžiamosios atsakomybės ribos: nuo 10 iki 300 MGL būtų nesunkus nusikaltimas, nuo 300 iki 750 MGL – apysunkis nusikaltimas, o virš 750 MGL – sunkus nusikaltimas. Nuo 5 iki 10 MGL būtų baudžiamasis nusižengimas ir neužtrauktų laisvės atėmimo

bausmės, o iki 5 MGL – administracinis nusižengimas (perkeliamas į Administracinių nusižengimų kodeksą (toliau – ANK)); finansiniuose nusikaltimuose, atsižvelgiant į tai, šiuo metu apskritai nėra vienodos baudžiamosios atsakomybės atsiradimo ribos, ji nustatoma nuo 150 MGL, o 750 MGL viršijantis mokesčių išvengimas ar nesumokėjimas ar kita finansinė nusikalstama veika būtų sunkus nusikaltimas (iki 150 MGL būtų taikoma administracinė atsakomybė) ir kt. Pabrėžtina, kad korupcinių nusikaltimų atsakomybės ribos nėra keičiamos (švelninamos).

2. Siekiant užtikrinti baudžiamosios teisės kaip *ultima ratio* principą dekriminalizuojamos kai kurios veikos, pvz.: smulki vagystė, sukčiavimas, turto iššvaistymas ar pasisavinimas, nedidelės vertės turto sunaikinimas ir pan. iki 5 MGL, perkeliamas į ANK; dekriminalizuojamas kredito panaudojimas ne pagal paskirtį, skolininko nesąžiningumas, nusikalstamas bankrotas ir pan. iki 150 MGL bus veiksmingai sprendžiamas civilinės teisės normomis arba administracine tvarka; mokesčių nesumokėjimas, deklaracijos nepateikimas ir pan. iki 150 MGL taip pat užtrauktų atsakomybę pagal ANK; autorinių kūrinių kopijų neteisėtas platinimas iki 150 MGL irgi užtrauktų atsakomybę pagal ANK (kuri sugriežtinta nuo 600 Eur iki 2500 Eur) ir kt.

3. Siekiant užtikrinti baudžiamosios teisės kaip *ultima ratio* principą švelninamas nepagrįstai per griežtas tam tikrų nusikaltimų baudimas, pvz.: švelninamas atvirosios vagystės, kišenvagystės, automobilio vagystės neproporcingai griežtas baudimas (nuo 6 iki 4 m.); kvalifikuoto turto pasisavinimo nepagrįstai griežta (iki 10 m.) atsakomybė švelninama iki max 6 m. didelės vertės turto atveju ir max 8 m. labai didelės vertės turto atveju; ginklų, sprogmenų ir psichotropinių medžiagų kontrabandos atsakomybė peržiūrima atsižvelgiant į galiojančios normos neproporcingumą (numato nuo 3 iki 10 m. (t.y. labai sunkus nusikaltimas) laisvės atėmimą už bet kokį kiekį (pvz. vieną kanapių suktinę ar keletą šovinių) be galimybės atidėti bausmę ar atleisti kaltininką nuo baudžiamosios atsakomybės) – atsakomybė griežtinama (iki 15 m.), bet nustatant, kad ji taikoma tik didelio kiekio ginklų, sprogmenų ar narkotikų kontrabandos atvejais (už nedidelio kiekio narkotinių medžiagų gabenimą atsakomybė švelninama iki bausmės, arešto arba laisvės atėmimo iki 6 m.) ir kt.

4. Siekiant suderinti baudžiamojo įstatymo normas su baudžiamosios teisės, kaip *ultima ratio* principo reikalavimais, subalansuojama atsakomybė, pvz.: tikslinamos skolininko nesąžiningumo ir nusikalstamam bankroto sudėtyse atsižvelgiant į ydingai besiformuojančią teismų praktiką, pagal kurią, aiškinant normas traktuojama, kad žala turi būti „kreditoriams“ tikslinama *expressis verbis* nurodant, kad gali būti padaroma ir tik vienam kreditoriui; tikslinama vaiko pagrobimo sudėtis, kad atsakomybė kiltų už vaiko (iki 18 metų) pagrobimą išvengiant nepagrįstų situacijų, kai mažamečio (asmenų iki 14 metų) pagrobimas vertinamas kaip vaiko pagrobimas, bet pvz. 15-mečio pagrobimas kvalifikuojamas tiesiog kaip neteisėtas laisvės suvaržymas ir kt.

Projektams įgyvendinti papildomų **valstybės biudžeto lėšų nereikės**. Prognozuojamas galimas biudžeto lėšų sutaupymas (atsižvelgiant į tai, kad projektas yra (ir) į tai orientuotas), tačiau dėl pakeitimų kompleksiskumo ir sudėtingumo konkrečiais dydžiais įvertinti to mastą nėra įmanoma.

Planuojami teigiami rezultatai:

1. Baudžiamasis įstatymas būtų orientuotas į pavojingiausių veikų kriminalizavimą, tad labiau atitiktų baudžiamosios teisės, kaip *ultima ratio* priemonės paskirtį ir esmę.

2. Nusikaltimų sudėtyse įtvirtinti bausmių dydžiai (MGL) labiau atitiktų šių dienų ekonominę padėtį (kuri smarkiai pasikeitė nuo BK įsigaliojimo), atspindėtų veikų pavojingumo pobūdį, prisidėtų prie valstybės proporcingos baudžiamosios politikos formavimo.

3. Teisėsaugos ir teisminės institucijos orientuotų pagrindinius išteklius į pačių pavojingiausių nusikaltimų išaiškinimą ir nagrinėjimą.

4. Sumažėtų brangiai kainuojančių ir ilgai truncančių baudžiamųjų procesų skaičius, kadangi mažiau pavojingos bylos būtų nagrinėjamos operatyviau administracine tvarka ir/ar pagreitinta tvarka.

5. Atsirastų galimybės sumažėti nuteistųjų skaičiui pataisos įstaigose, sutaupyti valstybės lėšų, skiriamų nuteistųjų pataisos įstaigose išlaikymui; laisvės atėmimo bausmė būtų skiriama rečiau ir (ar) jos trukmė sutrumpėtų.

Pažymėtina, kad siūlomais pakeitimais nėra siekiama peržiūrėti visą BK Specialiąją dalį ir pakoreguoti / subalansuoti visas bausmes, kadangi rengėjų nuomone, tai būtų kitos labai plataus masto diskusijos ir didelės apimties sisteminės peržiūros objektas.

Derinimas: Projektų rengimo metu įvertinti Teisėjų tarybos, Generalinės prokuratūros, Vidaus reikalų ministerijos, Finansų ministerijos, Policijos departamento, Finansinių nusikaltimų tarnybos, Valstybės sienos apsaugos tarnybos, Muitinės departamento, Valstybinės mokesčių inspekcijos, Narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės departamento, Mykolo Romerio universiteto ir Lietuvos teisės instituto pateikti preliminarūs pasiūlymai.

Parengti projektai derinti su Teisėjų taryba, Generaline prokuratūra, vidaus reikalų ministerija, Policijos departamentu, Finansinių nusikaltimų tyrimų tarnyba, Aplinkos ministerija, Susisiekimo ministerija, Finansų ministerija, Muitinės departamentu, Valstybine mokesčių inspekcija, Narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės departamentu ir Lietuvos teisės institutu. Taip pat projektams gautos atskiros Vilniaus apygardos teismo, Kultūros ministerijos, Valstybinės kultūros paveldo komisijos, Kultūros paveldo departamento, Lietuvos archeologijos draugijos ir Mokslinės archeologijos komisijos išvados. Dėl institucijų pastabų, į kurias neatsižvelgta, pateikiama derinimo pažyma (rengėjų pateikti argumentai vertintini kaip pakankami neatsižvelgimui į teiktas pastabas). Pažymėtina, kad 2020 m. sausio 30 d. vyko rengėjų ir Generalinės prokuratūros susitikimas, kurio metu suderintos institucijų pozicijos ir derinimo pažymoje nurodytų savo pastabų Generalinė prokuratūra atsisakė.

Dėl projektų taip pat buvo konsultuotasi ir su Prezidentūra ir Aukščiausiuoju Teismu.

Atitikimas Vyriausybės programai: Projektai prisideda įgyvendinant Septynioliktosios Vyriausybės programos 224.11 punkto uždavinį – subalansuoti bausmių politiką, Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso patobulinti taip, kad laisvės atėmimo bausmė būtų taikoma tik visuomenei pavojingiems asmenims už sunkius nusikaltimus, sumažinti įkalintų ir bausmę atliekančių asmenų skaičių.

Dalykinio vertinimo išvada: Iš esmės pritardami projektais siūlomam teisiniam reguliavimui teikiame šias pastabas ir pasiūlymus:

1. Keičiamame BK 199 str. 2 d. numatoma nauja švelnesnė atsakomybė už nedidelio kiekio narkotinių medžiagų gabenimą (bauda, areštas arba laisvės atėmimo iki 6 m.). Atkreiptinas dėmesys į tai, kad aiškinamajame rašte pateikiama iš esmės analogiška argumentacija tiek kalbant apie nedidelio kiekio narkotinių medžiagų (pvz. viena suktinė), tiek ir ginklų, sprogmenų (pvz. keletas šovinių, 50 g. parako) gabenimą. Manytina, kad tie patys argumentai galėtų būti pateikti ir kalbant apie gabenimą nedidelio kiekio radioaktyviųjų medžiagų (pvz. keletą senovinių prietaisų ciferblatų, kuriuose naudotos radžio druskos), prekursorių (nedidelis kiekis efedrino) etc. Atsižvelgiant į tai, siūlytina numatyti švelnesnę normą visų 199 str. vardijamų medžiagų atžvilgiu.

2. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad 2018 m. gruodžio 13 d. Seimo nutarimu patvirtintoje Valstybinėje narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės ir vartojimo prevencijos 2018–2028 metų programoje Vyriausybė (rengusi ir teikusi šios programos projektą) bei Seimas įsipareigojo dekriminalizuoti mažiau pavojingas su narkotikų vartojimu susijusias veikas, už jas numatant administracinę atsakomybę, užtikrinant individualaus vertinimo pagrindu taikomas švietimo, socialines, sveikatos priežiūros sistemų intervencijos priemones vietoj baudžiamųjų (97.1 p.). Atkreiptinas dėmesys, kad šis įsipareigojimas įtvirtintas atsižvelgiant į užsienio šalių gerąją patirtį, kai nedidelio kiekio narkotinių medžiagų turėjimo asmeninėms reikmėms dekriminalizavimas

leidžia *inter alia* destigmatizuoti narkotines medžiagas vartojančius asmenis ir efektyviau taikant žalos mažinimo priemones geriau kovoti su šia visuomenine yda.

Manytina, kad minėtoje Programoje įtvirtintas dekriminalizavimo siekis yra tiesiogiai susijęs su šiam projektui keliamu tikslu išgryninti baudžiamąją atsakomybę kaip *ultima ratio* priemonę. Šios problemos praktinį aktualumą akcentuoja taip pat ir nuolatiniai žiniasklaidos pranešimai apie atvejus, kai dėl nykstantai mažų pas asmenį rastų kanapių pėdsakų ar pasidalinimo rūkoma suktine asmenims kyla neproporcinga baudžiamoji atsakomybė ir jiems yra skiriamos bausmės net griežtesnės nei už veikas kuriomis yra sutrikdoma kito žmogaus sveikata.

Atsižvelgiant į tai, siūlytina peržiūrėti galiojančio BK 259-261 str. ir papildyti teikiamus projektus atitinkamais BK bei ANK pakeitimais.

3. Siekiant baudžiamosios atsakomybės kaip *ultima ratio* principo išgryninimo taip pat siūlome apsvarstyti:

3.1. Atsisakyti arba reikšmingai siaurinti ir gryninti BK 127 str. normos sudėtį atsižvelgiant į tai, kad tarptautinėje praktikoje vėliavos (įskaitant savo valstybės) deginimas, trypinimas ar kiti veiksmai vertinami kaip politinio protesto, t.y. tarptautinių konvencijų bei Lietuvos Respublikos Konstitucijos garantuojamos žodžio laisvės neatsiejama ir būtina dalis.

3.2. Siaurinti BK 232 str. atsakomybę už nepagarbą teismui. Nors teismai ir jų teisėjai, kaip subjektai užtikrinantys teisėtumą Lietuvoje, neabejotinai turi būti ginami nuo bet kokių nusikalstamų kėsinių, įskaitant verbalinius, tačiau abejotina, ar asmenų baudžiamasis persekiojimas ir jų pvz. išreikštą pasipiktinimą teismo priimtu sprendimu, kuriame teisėjas pavadintas negražiu žodžiu. Teismų praktikoje yra traktuojama, kad atsakomybė pagal šį straipsnį kyla jau tada, kai teisėjo ar teismo pažeminimą matė ar girdėjo bent vienas tretysis asmuo, kas iš esmės reiškia, kad ji kyla net ir tuo atveju, kai BK straipsnio dispozicijoje minimas „viešumas“ yra itin riboto pobūdžio. Atitinkamai siūlytina gryninti aptariamą sudėtį numatant atsakomybę tik už tas veikas, kur baudžiamosios atsakomybės, kaip *ultima ratio* priemonės, taikymas būtų proporcingai pagrįstas.

Siūlome rengėjams taip pat atsižvelgti į Vyriausybės kanceliarijos Teisės grupės pastabas projektui (2020 m. kovo 10 d. išvada NV-680).

Projektus siūlome teikti į **Tarpinstitucinį pasitarimą**.

Patarėjas

Audrius Kasinskas

